

Levensomstandigheden van de Roma: ondermaatse huisvesting en gezondheid

Samenvatting

Inleiding

De levensomstandigheden van de Roma liggen ver onder die van de rest van de bevolking. Ze wonen vaak in behuizing van slechte kwaliteit op afgescheiden terreinen zonder basisvoorzieningen. De kwalitatief slechte huisvesting heeft ook negatieve gevolgen voor de gezondheid van de Roma: ze hebben een verhoogd risico op invaliditeit, chronische ziekten en overgewicht. Als mensen te dicht op elkaar leven, gaat dat gepaard met gezondheidsproblemen, psychische problemen, tuberculose, infecties van de luchtwegen, een verhoogd risico op brand en ongelukken in huis. Ook een slechte huisvesting heeft een negatief effect op de gezondheid en het gevoel van veiligheid, en verhoogt het risico op ongelukken in huis.

Eurofound heeft een literatuuronderzoek en een secundaire analyse van onderzoeksgegevens uitgevoerd om een beeld te krijgen van de woonomstandigheden en de gezondheidstoestand van de Roma en van het onderlinge verband tussen die twee. De gegevens die voor de analyse zijn gebruikt, zijn afkomstig uit het United Nations Development Programme (UNDP), de Enquête van de Europese Unie naar minderheden en discriminatie (EU-MIDIS) en de gezondheidsenquête van de EU onder Roma.

Beleidscontext

Er is een toenemende vraag naar gegevens op Europees niveau over de levensomstandigheden van de Roma. Deze groeiende belangstelling voor de Roma heeft deels te maken met de uitzetting van Roma door Frankrijk en Italië en hun repatriëring naar Roemenië en Bulgarije in 2010. In een resolutie van het Europees Parlement van maart 2011 werd de Commissie verzocht een EU-strategie voor de integratie van Roma vast te stellen en werd het belang onderstreept van de ontwikkeling van indicatoren voor monitoring en van uitbreiding van de indicatoren van Laken tot de kleinste statistische en administratieve eenheden.

Deze verzoeken om meer gegevens maken ook deel uit van het EU-kader voor de nationale strategieën voor integratie van de Roma, die doelen omvat als toegang tot onderwijs, werkgelegenheid, gezondheidszorg en huisvesting die gebaseerd moeten zijn op 'gemeenschappelijke, vergelijkbare en betrouwbare indicatoren'. Hierin wordt ook gezocht achtergestelde micro-regio's of gesegregeerde buurten te identificeren en om gebruik te maken van effectieve monitoringmethoden om het beleid voor de integratie van Roma te beoordelen.

Het is echter moeilijk om gegevens te verzamelen over de levensomstandigheden van etnische groepen, omdat volkstellingsgegevens vaak ofwel verouderd zijn, of niet zijn uitgesplitst naar etniciteit. Bij enquêtes maakt de omvang van de steekproef het vaak moeilijk om veel informatie te verzamelen over kleine groepen van de bevolking, terwijl het bij gerichte enquêtes niet mogelijk is om de situatie te vergelijken met die van de rest van de bevolking.

Hoofdconclusies

Toegang tot sanitaire voorzieningen

Een van de belangrijkste problemen waarmee Roma te maken hebben op het gebied van huisvesting, is dat zij onvoldoende toegang hebben tot goede sanitaire voorzieningen (zoals een binnentoilet, bad of douche). Gemiddeld 62% van de Roma had onvoldoende toegang tot goede sanitaire voorzieningen, tegen 31% van de meerderheid van de bevolking die in gesegregeerde gebieden leeft. Naar verhouding lijken de Roma in Bulgarije veel meer achtergesteld te zijn dan de meerderheidsbevolkingen in hun directe omgeving. Ze hadden bijvoorbeeld een drie keer grotere kans om onvoldoende toegang tot goede sanitaire voorzieningen te hebben, en een bijna acht keer grotere kans om ondermaatse huisvesting te hebben, zoals hutten en andere vervallen onderkomens.

Overvolle behuizing

Een ander groot probleem wordt gevormd door de overvolle behuizing, met name na relocations door gedwongen uitzettingen. De situatie lijkt het ernstigst in Slowakije en Hongarije, waar Roma met gemiddeld twee mensen in een kamer wonen. Als er te veel mensen in één ruimte wonen, gaat dat gepaard met een verscheidenheid aan gezondheidsproblemen en neemt het risico op brand en ongelukken in huis toe.

Segregatie in steden

De meeste Roma die in steden wonen, leven op afgescheiden terreinen. Segregatie kan een copingstrategie zijn die gebruik maakt van gemeenschapsbanden en netwerken om een lacune in de levering van essentiële diensten op te vullen. Maar zelfs als copingstrategie is segregatie een ad-hocoplossing, aangezien het de kwetsbaarheid vergroot door de isolatie en concentratie van kwetsbare groepen. Segregatie sluit de Roma af van gezondheidsdiensten, werkgelegenheid, onderwijs en contact met de rest van de samenleving.

Effect van kwaliteit van huisvesting op de gezondheid

De kwaliteit van huisvesting in deze gesegegreerde gebieden is over het algemeen zeer slecht. Uit de gegevensanalyse blijkt dat er bij Roma die ondermaats gehuisvest zijn, een grotere kans is dat zij zelf vinden dat hun algemene gezondheid slecht is en dat zij aan geestelijke aandoeningen lijden. Roma die in ondermaatse behuizing wonen, lopen ook meer kans op ongelukken in huis en op met drugs samenhangende problemen.

Ontoereikende huisvesting kan ook de gezondheid beïnvloeden, omdat gezondheidsdiensten dit als excuus voor discriminatie kunnen gebruiken. Zo hebben rondtrekkende woonwagenbewoners in het VK bijvoorbeeld vaak beperkt toegang tot medische consultatie, omdat artsen soms weigeren patiënten te registreren die geen vast adres kunnen opgeven.

Beleidsadviezen

- Huisvestingsinitiatieven zouden in het algemeen de segregatie niet moeten versterken, en zouden vooral ook kwetsbare groepen niet nog meer moeten isoleren. Strategieën die gericht zijn op de aanpak van woningnood, moeten ook andere kwetsbare groepen die in het desbetreffende gebied leven, omvatten.
- Meer passende sociale huisvesting aanbieden en de toegankelijkheid hiervan vergroten, kan worden ingezet als een krachtig beleidsinstrument ter verbetering van de levensomstandigheden van kwetsbare groepen, vooral in de lidstaten in Midden- en Oost-Europa die een omvangrijke Roma-bevolking hebben.

- De beperkte zichtbaarheid van kleinere gebieden kan gevolgen hebben voor de afstemming van beleid en de toewijzing van middelen. Sinds 2003 worden de laagste niveaus territoriale eenheden van de EU (LAU 1 en 2) niet meer officieel gemonitord, hetgeen de analyse van kleinere territoriale eenheden, zoals Roma-nederzettingen, bemoeilijkt. Een mogelijke oplossing zou kunnen zijn het matchen van gegevens van indicatoren die zowel in onderzoeken als in volkstellingen aanwezig zijn.
- Het is van belang voorrang te geven aan acties die die aspecten van woningnood verbeteren die sterk samenhangen met uitkomsten die wijzen op een slechte gezondheid. Er is meer onderzoek nodig om de koppelingen tussen huisvesting en de gezondheidstoestand van de Roma bloot te leggen.
- ROMA-gezondheidsbemiddelaars zouden meer steun moeten krijgen gezien het grote belang van hun werk wegens het ontbreken van gezondheidsdiensten in Roma-nederzettingen, het feit dat Roma worden gediscrimineerd bij het ontvangen van medische behandeling, hun houding tegenover gezondheid en hun specifieke epidemiologie. De inzet van mobiele gezondheidsdiensten zou een kosteneffectieve kortetermijnoplossing kunnen zijn, die dringend noodzakelijke basisgezondheidszorg zou kunnen bieden aan geïsoleerde en achtergestelde Romagemeenschappen.
- Uitzettingsprocessen kunnen ertoe leiden dat groepen Roma in almaar slechtere huisvestingsomstandigheden terechtkomen. Om dit te voorkomen zouden richtlijnen of protocollen moeten worden ontwikkeld.
- Een van de belangrijkste vereisten voor het uitvoeren van programma's die zich richten op de Roma-bevolking, is de beschikbaarheid van adequate gegevens. Op de korte termijn is het van belang gespecialiseerde, gerichte enquêtes te verbeteren en te gebruiken voor het documenteren van de basissituatie evenals voor het monitoren van verandering.

Aanvullende informatie

Het rapport *Living conditions of the Roma: Substandard housing and health* is te vinden op de website <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1202.htm>

Voor meer informatie kunt u via e-mail contact opnemen met Daniel Molinuevo, onderzoeksmedewerker bij dmo@eurofound.europa.eu